

**רשימת ספרי "בן מלך"
שיצאו לאור עד עתה:**

- תג המפתח
- ספרות ועמוד ותג
- ימי בן המצרים - גלות ואולה
- הסבוכות
- תחילת חתונת
- חתונת
- ימי המצרים
- הגדה של פסח
- הנדל של פסח
- בניית מצות המעיינות
- שמעון
- חכמה ומוסר
- שיר השירים
- שבת ספר
- מידת הכבוד
- שמע בעונה

ניתן להשיג: mechonbenmela@gmail.com
באדר"ב ניתן להשיג: salea@yefenofbooks.com | Warehouse: 8482450220

פרשת מסעי תשפ"ב
גליון מס' 218

כסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת מסעי

וכמו כן אין לומר שכוונת הכתוב לומר לנו את מקומות החניה שלהם, להודיע לאיזה מקומות הגיעו במסעיהם. שהרי כותרת הפרשה היא "אלה מסעיו", כלומר שבא לומר את המסעות ולא את המקומות שחננו בהם.

והנה רש"י כאן הביא מיסודו של רבי משה הדרשן

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן. ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם וגו' (לג, א-ב)

הפסוק כאן טעון ביאור, מה הפירוש "מוצאיהם למסעיהם", ומשום מה נכפל שוב בהיפוך הסדר, שתחילה נכתב "מוצאיהם למסעיהם" ואחר כך "מסעיהם למוצאיהם".

ולבוא לביאור הפסוק יש להקדים ולבאר את כללות הפרשה מה היא מטרת כתיבת המסעות ומה היא באה להודיענו.

ואין לומר שבא לתאר את מסלול הדרך ממצרים לארץ ישראל, שהרי לא הלכו ישראל בדרך ובמסילה הישרה המביאה לארץ ישראל, אלא הלכו סחור סחור הלך ושוב במשך ארבעים שנה למלאת גזירת עוון המרגלים. וכמו שכתב רש"י על הפסוק "ותשבו בקדש ימים רבים" (דברים א, מו) - "י"ט שנה שנאמר כימים אשר ישבתם בשאר המסעות, והם היו ל"ח שנה, י"ט מהם עשו בקדש, וי"ט שנה הולכים ומטורפים וחזרו לקדש, כמו שנאמר "ויניעם במדבר", כך מצאתי בסדר עולם'.

בגליון

פרשת מסעי

ביאורי פסוקים עמוד 1

היכל השבת

סעודות השבת עמוד 6

חכמה ומוסר

אהבת חסד עמוד 7

בבניינת דיומא

עבודת ה' בימי בין המצרים עמוד 9

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מגדולי תומכי מכוננו

החפץ בעילום שמו

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנחות ותרומות "פרנס השבוע/החודש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' 'צוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גזני תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל שוחרי
התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה עדיין
לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחדשו.

נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
ליזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים לדבר
המצוה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו 'צוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע ובענייני דיומא

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התנהלה

הודעה חשובה ומשמחת

לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

ספרים
למעלה הימנה
סדרת ספרים
ביאורים ופירושים
על הפסוק חמישי תורה
ספרים
על הש"ס
ספר
הבית ומחשבת
ביאורי סוחר
ספר
אמונה ומצוות
מגאן
תורה ודעת
אגודת
תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתות מכון

סניפים 14 מקות מנוחה

עבודת הש"ס בבית מוסד
לשמוך סניפיו רבים
מחולקים לפי גושים
בכל התחומים

רשימת ספריו בן מלך
בספרייה המיוחדת בביתו השלישי

מלון התהלה 054-8422488

כתובת איתם ישראל 1/9

ביתר עילית

עמודה מוסדית לפי סעיף 46

לתיאור המידע

mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

- 'למה נכתבו המסעות הללו, להודיע חסדיו של מקום, שאעפ"י שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה, שהרי אין כאן אלא ארבעים ושנים מסעות, צא מהם י"ד שכולם היו בשנה ראשונה קודם גזירה, משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה, שמשם נשתלחו המרגלים וכו' ועוד הוצא משם ח' מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן מהור ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים, נמצא שכל שמנה ושלושים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות'. כלומר שמטרת הפרשה להודיע לנו מספר המסעות שעברו על עם ישראל עד שהגיעו לארץ.

אכן נראה, שבפשוטו של דבר בא הכתוב לפרט כיצד נתקיימה בהם גזירה זו של 'ויניעם במדבר' (במדבר ל"ג). והיינו שלא ישבו במדבר במנוחה אלא היו מטולטלים ממקום למקום, ובזה שנתייגעו בדרך בכל המסעות הרבים הללו הנמנים בפרשה, התקיימה בהם הגזירה במלואה.

כלומר, שכשאדם נוסע ממקום למקום הרי אף שחולף על פני מקומות הרבה, ויש שנח בהם זמן מה לפוש מטורח הדרך, אין הם נחשבים 'מסעות' רבים, אלא הכל מסע אחד. וכמו כן מסע בני ישראל ממצרים לארץ כנען יכול היה להחשב מסע אחד גדול, אילו היו כל החניות לצורך מנוחה.

אכן גזירת דור המדבר היתה שלא זו בלבד שישוה וישבו במדבר ימים רבים, ולא יכנסו לארץ עד חלוף ארבעים שנה כאשר יתמו למות כל אנשי הדור ההוא. אלא גם נגזר עליהם כלשון הכתוב 'ויניעם במדבר'. שיהיו מטולטלים נעים ונדים במסעות רבים מהכא להתם ומהתם להכא. ומטעם זה גזר הקב"ה שלא יהיה זה מסע אחד ארוך, אלא יעברו בדרכם הרבה מסעות. וזאת נתקיים על ידי שחננו בהרבה מקומות, דמכיון שלא היתה החניה לצורך מנוחה הרי בכל מקום שחננו נחשב שתם והפסיק המסע, ואחר כך כאשר המשכו בדרכם שוב החל מסע נוסף. ונמצא שהחניה בכל מקום היא שגרמה להם להפסק המסע, וממילא המשך הדרך יחשב למסע נוסף. ועל ידי כל החניות בכל המקומות הללו, נעשתה דרכם לדרך של מסעות רבים.

והוא מטרת פרשה זו במנין כל המקומות שחננו שם, שאין הכוונה למנותם כמקומות אליהם הגיעו

וחנו בהם, אלא הכוונה היא למנותם כמקומות שעל ידם פסק המסע והיה זה מקום יציאה למסע שאחריו. הוי אומר לא 'ויחננו ב-' הוא העיקר אלא 'ויסעו מ-' הוא תוכן הפרשה, אלא שאם לא היה תחילה 'ויחננו ב-' לא היה שייך להתחיל 'ויסעו מ-'.

זהו ביאור הפסוק "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם". ש'מוצא' משמעותו מקום יציאה, ואילו היתה הכוונה לומר את מקומות החניה היה הכתוב אומר 'את מסעיהם למבואיהם', שמבוא הוא המקום אליו מגיעים, ומוצא הוא המקום ממנו יוצאים. וזה גופא מודגש כאן בפסוק שמשם כתב את מוצאיהם למסעיהם, כלומר המקומות שמהם יצאו למסעיהם. כי כל מטרת החניה היה בכדי שהמקום הזה יהווה נקודת מוצא למסע שאחריו, והיינו מוצאיהם למסעיהם. ואחר זה מסיים הפסוק שעתה ימנה הכתוב מה הם המסעות הללו 'ואלה מסעיהם למוצאיהם'. כלומר שהמטרה היא מנין המסעות, ואלו הם 'המסעות' שעל פי 'המוצאות'.

* * *

והתנחלתם את הארץ בגורל למשפחותיכם וגו' אל אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה למטות אבותיכם תתנחלו (ל"ג, נד)

כתבו הראשונים, שחלוקת הארץ על פי הגורל, לא היתה רק בין שנים עשר השבטים, אלא גורל זה שנאמר כאן כולל את נחלתו של כל יחיד ויחיד, שאף זו קבעה תורה שתיחלק על פי הגורל (ש"טמ"ק ב"ב קכ"א: ד"ה ארץ ישראל לשבטים; רמב"ן והספורנו במדבר כו, נז).

ולאחר שנקבעה נחלת כל שבט, הוטלו עוד גורלות לקבוע את נחלתו הפרטית של כל איש מבני השבט. וסוף דבר נקבע הכל על פי הגורל.

ובגמרא (בבא בתרא קכ"ב). דרשו, שלא על פי הגורל לבדו נתחלקה הארץ, אלא גם על פי האורים ותומים. שהיו שואלים באורים ותומים תחילה ולאחר מכן טרפו בקלפי, ותוצאות שניהם היו תואמות. אמנם השאלה באורים ותומים לא נעשתה אלא בקביעת החלוקה הכללית של שנים עשר שבטי ישראל, אך החלוקה הפרטית שקבעה את נחלת כל יחיד ויחיד, הוכרעה על פי הגורל בלבד.

והנה נחלקו אמוראים (גיטין מח). בירושה, אם האחים שחלקו הרי הם כיורשים או כלקוחות. מאן

ותומים, שכן גם הוא נעשה על פי מצוות ה', כלומר שעל פי הגורל הנחיל ה' לכל איש מישראל את חלקו בארץ. וזהו אשר הדגיש הכתוב - 'אל אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה' - לא מצד מקח וממכר כחלוקת יורשים המחזירים זה לזה ביובל, אלא כבעלים ראשונים שאין שנת היובל מפקיעה את בעלותם.

* * *

והקרייתם לכם ערים ערי מקלט וגו' ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה (לה, יא)

שש ערים נצטוו ישראל לקבעם כמקום מקלט, בהם ינוס כל רוצח מכה נפש בשגגה. וכפי המבואר בכתובים, עיקר תכליתה של גלות הרוצח לערים אלו היא, בכדי למלט נפשו ולהינצל מיד גואל הדם, שהרשות הנתונה ביד הגואל לנקום את הדם - אינה תקפה יותר כאשר הרוצח יושב בעיר המקלט. ויש להתבונן מהו גדרה של הצלה זו, ובכוח מה מגוננת עליו ישיבתו בערי המקלט מיד גואל הדם.

ונראה כי יסוד ענין זה, מבואר בפרשת משפטים (שמות כא, יב-יד): "מכה איש ומת מות יומו; ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו ושמתו לך מקום אשר ינוס שמה; וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות". בפרשה זו קבעה תורה שההורג בשגגה, מכיון שלא צדה, הועיד ה' עבורו מקום מיוחד לנוס שם על נפשו, ואין עליו משפט מוות.

ומתוך הטעמת הכתוב "והאלקים אנה לידו" נראה כי גדר מנוסת הרוצח לערי המקלט ענינה מנוסה אל ה', כלומר, מאחר שרוצח זה - לא מדעתו ומרצונו הכה את הנפש אלא מה' יצא הדבר, לכן האלוקים אשר אינה זאת לידו, הוא הנוטל כביכול את האחריות על כך. לפיכך ציוותה תורה על רוצח זה למלט נפשו מיד גואל הדם המבקש להמיתו - על ידי מנוסתו אל מקום ה', שבכך יעמיד את עצמו תחת חסותו של השופט כל הארץ, אשר הוא כביכול מחפה עליו ונותן לו מפלט והצלה תחת ידו. כוחם של ערי המקלט להגן על הרוצח טמון אפוא, בשל היותם ערי ה', ומתוקף מעמדם זה - מהוים הם מקום מחסה והצלה תחת יד ה', המגונן על נפש הרוצח מיד גואל הדם. ברם, אדם שהרג נפש בודון ומתוך איבה, והלה בא למלט נפשו ולמצוא מחסה בצל ה', אזי "מעם מזבחי תקחנו למות". כלומר אפילו עומד הוא אצל המזבח - שהוא דרגה גבוהה יותר של מקום

דאמר כיורשים הם - סבר יש ברירה, ולאחר שנטל כל אחד את חלקו, כאילו נתברר שמתחילה לא ירש זה אלא את חלקו. ומאן דאמר כלקוחות הם - סבר אין ברירה, ולשיטתו כל הנחלה שהוריש להם אביהם, שייכת לכלל האחים, אלא שעל פי המוסכם ביניהם, חולקים הם בנחלה המשותפת וכל אחד נוטל חלק מתוכה, אם בגורל ואם בענין אחר, ועכ"פ אין לדרכי החלוקה כל תוקף עצמי אלא כהסכמה על צורת חליפין ממונית. ולכן לדעה זו, הואיל וחלוקה זו היא כמקח וממכר, על כן מחזירים זה לזה ביובל, וכל החלקים חוזרים לכלל האחים.

ואשר יש לתמוה בזה, כי אם אכן האחים שחלקו ע"י גורל הרי הם כלקוחות ומחזירים זה לזה ביובל, הרי שגם חלוקת הארץ לכאורה כך דינה, והיה הדין נותן שכל החלוקה תתבטל עם היובל הראשון, ותשובנה כל האחוזות לרשות הכלל. ואמנם החלוקה הראשונה בין שנים עשר השבטים אכן לא תחזור לקדמותה, כיון שזו נקבעה על פי האורים ותומים שיש בהם תוקף מוחלט לקבוע את חלקו של כל שבט, אבל החלוקה הפרטית שנערכה בתוך בני השבט עצמו, שכאמור לא היתה על פי האורים ותומים אלא נסמכה על הגורל בלבד, א"כ יהא דינם ככל אחים שחלקו, ולדברי האומר שכלקוחות הם, הרי ששנת היובל הראשונה תפקיע לכאורה את בעלות כל אחד על נחלתו, ושוב יתאחדו כל הנחלות לרשות כלל השבט.

ואשר יש לבאר בזה הוא, כי הגורל שעל פיו נתחלקה הארץ שונה לחלוטין בגדרו מגורל הנעשה בין יורשים, שכן האחים שנפלה להם ירושה, דינם כשותפים לכל דבר, ומאכן ואיך כטוב בעיניהם יעשו בה, אם להותירה בשותפות, או לחלקה ביניהם ככל שיחפצו, כך שהגורל הנערך בין יורשים בעלמא, אינו אלא כמקח וממכר בלבד, כעין 'גוד או איגוד' שכולו נתון לשיקול דעתם. אך גורל זה שעל פיו נתחלקה הארץ, נעשה על פי מצוות ה', שדווקא בדרך זו תיחלק הארץ. הרי שאין גדר הדברים שהנחלה ניתנה לכלל בני השבט כאחד, שכן גורל זה לא בא לחלק נחלה משותפת השייכת בעיקרה לכל, אלא עיקר הנחלת הארץ היתה על פי הגורל, והחלק שעלה בגורלו של היחיד - היא הנחלה שניתנה לו מאת ה' באופן בלעדי, שמעולם לא היתה רשות אחרים עליה.

ומעתה אף הגורל כוחו יפה כקביעת האורים

ה' - יש להוציא משם ולהמיתו כמשפטו. והטעם פשוט, שאין ה' נותן מחסה לשופכי דמים אלא לשוגג בלבד וכתבאר.

וממקרא זה דרשו חכמים כי גם המזבח קולט את מכה הנפש בשגגה, וענינו כאמור כענין ערי המקלט, שאף הוא כוחו נובע מצד היותו מקום ה'. אולם יש לעיין מה טעם לא מצאנו ענין זה אלא אצל המזבח ואילו המקדש והעזרה כולה אינם קולטים, ואף המזבח אינו קולט אלא את הכהן בשעת העבודה בלבד (מכות יב ע"א), על אף היותם מקום ה'.

ונראה לבאר שההבדל בין ערי המקלט לבין מקום המקדש הוא, כי עיר - בעצם מהותה - מהוה מקום מגורים לאדם, ולכן די לו לאדם לשהות בין חומותיה, בכדי להיחשב כשוכן ויושב בעיר האלוקים. אך המקדש, ובכללו גם המזבח, אינו מהוה מקום שהייה לאדם, לפיכך בעצם הימצאותו של אדם שם, אין המקום נחשב למקומו הראוי לו, ולכן אינו נקלט בה. רק הכהן, ובשעת העבודה בלבד, הואיל ומכוח עבודת המקדש עליו לשהות שם - הרי שהמזבח הוא מקום ראוי ונכון לו, ואז שהייתו שם קולטת אותו להצילו.

ותהינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים (לו, יא)

סדר שמותן של בנות צלפחד שונה בפרשה זו מסדרן הקבוע בתורה. ופירש רש"י: 'כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים ונשאו כסדר תולדותן, ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן, ומגיד ששקולות זו כזו'. ומקור הדברים הוא בגמרא (בבא בתרא ק"ב ע"א): 'להלן מנאן הכתוב דרך גדולתן וכאן דרך חכמתן מסייעא ליה לרבי אמי דא"ר אמי בשיבה הלך אחר חכמה במסיבה הלך אחר זקנה וכו', תנא דבי רבי ישמעאל בנות צלפחד שקולות היו'. ופירש הרשב"ם וז"ל: שקולות היו - ולכך פעמים שהקדים זו לזו ופעמים איפכא כדדרשינן נמי הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן מלמד ששקולין היו ולא תסייעיה לר' אמי. ע"כ. הנה דעת הרשב"ם מפורשת, ששני טעמים אלו חלוקים הם, ומאן דמתני הא לא מתני הא, וא"כ לדברי האומר ששינוי סדר שמותן בא ללמד ששקולות היו, באמת לא הקפידה תורה לנקוט סדר מסוים ולהקדים

זו לזו דווקא, ושלא כמ"ד להלן מנאן דרך גדולתן וכאן מנאן דרך חכמתן.

אמנם רש"י בפרשתנו שנה שני הטעמים כאחד, ויש לתמוה לכאורה כיצד מתקיימים שניהם זה לצד זה. כי הנה לדברי האומר שבנישואיהן מנאן לפי גדולתן ובכל מקום מנאן לפי חכמתן, הרי ישנה סיבה ברורה ומבוארת מדוע נקט הכתוב סדר זה דייקא, וא"כ כיצד מלמדנו הדבר ששקולות הן, והרי כל סדר וסדר - טעמו ונימוקו עמו.

ונראה בביאור דעת רש"י, שאכן אין חולק על כך שלא נקט הכתוב סדר אקראי בעלמא, ובוודאי יש טעם וסיבה לכך שמנאן הכתוב בסדר מסוים דווקא, והיינו שבנישואיהן מנאן לפי סדר גדולתן כראוי וכנכון, ובכל מקום מנאן לפי סדר חכמתן. אך עם זאת, אילו היתה אחת מהן חשובה בצדקותה מאחותה, לעולם לא היה הכתוב מונה אותן אלא לפי סדר חשיבותן, שמעלת החשיבות קודמת תמיד ועדיפה על פני כל סדר אחר, ומאחר שמוצאים אנו לפנינו, שנקט הכתוב סדר שונה בכל מקום על פי עניינו, מוכח אפוא שסדר חשיבות אין כאן, משמע ששקולות הן.

כענין זה יש לבאר גם מאמר חז"ל (המובא ברשב"ם לעיל, והוא בתוספתא סוף כריתות ובמדרש) 'הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן מלמד ששקולין היו'. גם בדרשה זו יש לעיין כיצד מלמדנו הדבר ששקולין היו, והרי לא הקדימה תורה את אהרן למשה אלא בסדר תולדותם, אבל בכל המקרא כולו לא מצאנו קדימה זו.

אלא הביאור גם בזה הוא, שבוודאי כל סדר שנקט הכתוב יש בו טעם וענין, ואכן מה שהקדים הכתוב משה לאהרן כל מקום, הוא מפני כבודו של משה שהוא המנהיג את העם, ולעומת זה בסדר תולדותם נכון להקדים את אהרן מחמת גדולתו בשנים, אך עם זאת, אילו היה אחד מהם חשוב בצדקותו יותר מאחיו, לעולם לא היה הכתוב מקדים את השני בחשיבותו לפני הראשון, כי סדר החשיבות הוא הראשון במעלה, ועדיף על פני כל סדר אחר. ומעתה, אם מצאנו שהקדים הכתוב בענין אחד את אהרן לפני משה מוכח מכאן ששקולים היו בחשיבותם.

סעודות השבת

שיעור אכילת פת בשבת

בענין סעודות השבת מצינו דבר נפלא, שנחלקו בגמרא (כתובות סד:) רבי מאיר ורבי יהודה בשיעור אכילת פת בשבת, לגבי קביעת שיעור מזון לאשה. ועיין שם ברש"י שמבאר שרבי מאיר היה רגיל לאכול פת בשבת יותר מבחול' - 'שהיה ממשיך פת לכל מינים הבאין לפניו, ורבי יהודה 'היה אוכל פת בחול יותר מבשבת' - 'שהיה שבע במיני מעדנים'.

כלומר שלכו"ע יש שינוי באופי האכילה בשבת, משום חשיבות הסעודה ותוספת המאכלים, אלא דלחד תנא הדבר גורם לריבוי אכילת פת, ולחד תנא הדבר גורם למיעוט אכילת פת'.

והנה בזמננו יש את שני האופנים כן עמא דבר, שבסעודת הלילה מרבים באכילת פת ומוסיפים להביא על השולחן מינים שמלפתים בהם את הפת, והוא כדעת רבי מאיר. ואילו בסעודת היום ממעטים באכילת פת, ועיקר האכילה בסעודה זו הוא במאכלי שבת הנכבדים, והוא כשיטת רבי יהודה.

סדר האכילות בשלש הסעודות

ונראה הטעם בזה על פי מה שביארנו במקו"א (ב'ן מלך - שבת קודש' שער ד מאמר ד) שבמצות שלש סעודות, כל סעודה יש לה אופי מיוחד, וכלל שלש הסעודות הוא כעין סדר אכילה אחד שלם.

כי הנה כתיב בפרשת המן - 'בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבוקר לשבוע' (שמות טז, ח). ולמדו מזה בגמרא - 'מכאן לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בלילה' (יומא עה:). ונראה הביאור בזה, שסדר אכילת האדם הוא מבוקר עד ערב, בבוקר אוכל את הסעודה הראשונה, וסעודה זו מטרת האכילה היא בכדי 'לשבוע' ולכן עיקר אכילתו בה הוא לחם, אולם בערב כשהוא כבר שבע מסעודת הבוקר, אזי מטרת אכילתו היא לעונג, ולכן

עיקר האכילה בסעודה זו היא 'בשר לאכול', שאכילת בשר אינה באה לשביעה אלא לתענוג. וכמו שאמרו - 'לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון' (חולין פד:).

והנה שבת קודש הוא יום בפני עצמו, וכל שלש הסעודות הם 'סדר אכילה אחד' של יום השבת, והסעודה הראשונה אף שהיא בלילה, אבל מכיון שהיא הסעודה הראשונה של יום השבת, ולכן גדר אכילתה הוא 'לשבוע', והסעודה השניה אף שהיא בבוקר עיקרה 'לעונג', כענין 'בשר לאכול'. [ומצינו בתפילת שבת קודש שני הבחינות של שביעה ועונג - 'כולם ישבעו ויתענוגו מטובך']. והסעודה השלישית היא בבחינת 'קינוח סעודה'.

[ואף שבימות החול בערב הוא כבר שבע מסעודת הבוקר כנ"ל, אולם בליל שבת כשיש לו לאדם נשמה יתירה ורוחב לב, וגם מאכלי שבת יש בהם טעם לשבח, אזי תאב האדם גם לאכילת שביעה. אמנם איתא בשר"ע שאכן - 'דרך אנשי מעשה להתענות בכל ערב שבת' (או"ח סימן רמט סעיף ג). והיינו כדי שתהא סעודת השבת הראשונה 'לשבוע' כראוי].

ואכן כך הוא מנהג העולם שבסעודה הראשונה בליל שבת תאבין לשבוע ומרבים במינים לפת בהם את הפת, והוא כדעת רבי מאיר, כנ"ל. ובסעודת שחרית עיקר האכילה בו הוא המאכל החשוב הבא לכבוד שבת, כגון הבשר והחמין, ומחמת כן ממעטים באכילת פת, והיינו כדעת רבי יהודה. ובסעודה השלישית אוכלים מאכלים קלים, בבחינת קינוח סעודה.

[ובגדר זה מיושב דעת הפוסקים שס"ל שהסעודה השלישית יוצא בה ידי חובתו במיני תרגימא (שר"ע או"ח סימן רצא סעיף ה ובטור וראשונים בשם רבותינו הצרפתים) ולכאורה צ"ע מאי שנא דין סעודה שלישית

1. ויש לציין שבבית המקדש היה ביום השבת ריבוי פת לפני ה', פי עשרים וחמש מאשר בימות החול. כי בכל יום היתה באה מנחת חביתין שהיא עשרון אחד, והנה מנחת חביתין עניינה הבאת לחם, וכמו שמצינו בגמרא (מנחות עו.) שמנחת חביתין באה אף היא י"ב לחם, דליף מלחם הפנים בגז"ש. ואילו ביום השבת נאכל בו גם לחם הפנים דהיינו י"ב לחמים שכל אחד מהם שיעור שני עשרונים. מה שאין כן הבשר היה רק פי שניים, שהרי קרבנות המוספין בשבת הם שני כבשים יתר על עולת התמיד שבכל יום, שהם שני כבשים.

עונג קרא ליום השבת' ובתפילת מוסף 'מענגיה כבוד ינחלו, טועמיה חיים זכו', שהשמירה והעונג יסודם מצד 'קדושת היום', כדכתיב - 'וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד' (ישעיה נח, ג).

ואילו בסעודה השלישית הוא זמן שבו האדם הוא 'מדושני עונג' שנפשו רוויה מכל העונג ו'מנוחת השבת', וניכר בו השפעת הנשמה היתירה, וכן בנוסח תפילת מנוחה מודגש 'מנוחת אהבה ונדבה מנוחת אמת ואמונה מנוחת שלום ושלווה והשקט ובטח' 'יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם'. ומזה נובע במקביל בחינת הסעודה באופי של 'קינוח סעודה', כי כאשר האדם נמצא במצב של מדושני עונג אזי אכילתו היא בבחינת קינוח סעודה. והבן.

ויש להוסיף בזה דהנה איתא בגמרא (שבת ק"ז:) שמצוות שלש סעודות בשבת למדים מהפסוק שנאמר לגבי אכילת המן בשבת (שמות טז, כה) שכתוב בו שלש פעמים 'היום', והנה הראשון נאמר לגבי המן עצמו 'אכלוהו היום' כלומר שיש לאכלו מצד עצם חשיבות המאכלים, שהם מאכלי שבת. וזה מקביל לבחינת 'סעודת הלילה' הבאה לרגל 'ברכת היום'. ובפעם השנית כתיב 'כי שבת היום לה' כלומר אכילה מצד כבוד השבת, והיינו אכילת עונג הבאה לרגל כבוד 'קדושת היום'. והשלישי 'היום לא תמצאוהו בשדה' כלומר שהיום הוא יום מנוחה, ולכן האכילה היא מצד 'מנוחת היום' ומתנת ה'נשמה יתירה', וכמו שפירש רש"י - 'נשמה יתירה' - רוחב לב למנוחה ולשמחה, ולהיות פתוח לרווחה, ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עלי' (ביצה טז). והוא בחינת 'מדושני עונג'.

משאר סעודות, וכן תמה בריטב"א (סוכה כז.) 'ומי חילק ביניהם', דהא כל שלש סעודות ילפינן מאותו ילפותא דכתיב 'לתלת פעמים היום', ומאי אולמיה דהני סעודות יותר מהסעודה השלישית. ולפי דברינו מבואר שפיר שדין זה נובע מעצם אופי החלוקה של שלש הסעודות כנ"ל, שהשלישי מטבעו בא באופי של קינוח סעודה, ולכן יש מקום לומר שיוצא ידי חובתו במיני תרגימא].

שלש הסעודות - ברכה, קדושה, מנוחה

ועוד יש לומר בעומק טעם הדבר, על פי מה שביארנו במקו"א (ספר 'בן מלך' - שבת קודש' - שער א מאמר ז) שבלייל שבת עוסקים יותר בענין 'ברכת השבת', וכן בנוסח התפילה בערבית מוזכר 'הברכה' שביום השבת, 'וברכתו מכל הימים'. וכן בזמירות שתיקן האריז"ל בסעודת הלילה מאריך בענין ברכת היום ומדגיש 'לאפשא זינין' דהיינו ריבוי המאכלים שזה נובע מגדר 'ברכת היום'.

ואכן בלייל שבת הבית מלא במיני מאכלים, וברכת השבת ניכרת בו ביותר, ובמיוחד לעומת שאר הלילות, שמוזן היום כבר תם ואול, והבית ריקם עד שימלאו אותו שוב למחרת בבוקר.

ואילו בשבת בבוקר ניכר יותר 'קדושת השבת', כיון שהוא זמן שיוצא בו האדם לעבודתו בכל יום, ובשבת קודש אינו יוצא למלאכתו מצד קדושת היום, אלא חלף זאת עוסק במצוות היום והולך לבית הכנסת לעסוק בתפילה ובתורה. וכן בנוסח התפילה של שחרית מודגש 'שמירת שבת'. וכן מציינים בברכת יוצר את ה'עונג' - 'תפארת עטה ליום המנוחה

הכמה ומוסר

אהבת חסד

ושמירת זכויותיו. איסורי לשון הרע ורכילות, עושק וגזל, אונאה ואונאת דברים. והן בחלק עשה טוב, אהבת רַעַי, עזוב תעזוב עמו, השבת אבידה, והחזקת בו, צדקה, הלוואה, מתנות עניים, בצדק תשפוט עמיתך, ועוד רבים.

אכן תמצית היסוד לכל המצוות הללו הוא אחד, והוא הסתלקות מהאנוכיות וראיית עצמו בלבד באופן

'ואהבת לרעך כמוך'

היחס הראוי וההנהגה הנכונה 'בין אדם לחבירו', הוא מן היסודות המרכזיים של מבנה היהודי. וכדאיתא בחז"ל - 'רבי עקיבא אומר ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה' (בר"ר כד, ז). חלק גדול ממצוות התורה עוסקים בכך, הן בחלק הסור מרע ובהירות מפגיעה בזולת בגופו ברכושו ובכבודו,

שיחוש ויתבע את רצון הזולת וזכויותיו לא פחות ממה שהוא חש ותובע את רצונותיו וזכויות עצמו. והוא היסוד שנאמר בתורה 'ואהבת לרעך כמוך'.

האנוכיי רואה את הכל לפי תועלת עצמו

שכן אדם שמידותיו אינם מתוקנות כפי רצון התורה, אזי בכל ענין שיש בו שייכות עם הזולת, אינו רואה אלא את עצמו. וכגון כאשר נפגש עם בן אדם מיד רוחשים בלבו מחשבות כיצד יוכל להפיק תועלת מאדם זה, ואולי יוכל להשיג אי פעם איזו טובת הנאה מיצירת קשרים עמו. או שמתחיל לרקום תכניות כיצד להרשים אותו, וכיצד יגרום לו להעריך ולכבד אותו. ויש אדם יותר שפל, שהזולת עבורו הוא הדום לרגליו, ומחפש את חסרונותיו בכדי להתכבד בקלונו להתנשא ולומר בלבו כמה הוא נעלה עליו.

וכל זאת משום שרואה את כל העולם דרך המבט האנוכיי של עצמו, ובמרכז כל עולמו אינו רואה אלא את עצמו. ובכל בריה וחפץ שבעולם מחפש למצוא בו את הנקודה שנוגעת אליו, וכיצד יוכל להוציא ממנו טובה ומעמד לעצמו.

ובפרט כאשר מדמה שהזולת יכול להתחרות עמו בהשגת איזה מעמד או ממון, שאז מלא בקרבו מחשבות און כיצד להפילו בפח יקוש ולהגותו מן המסילה, וגם אם בפיו מברכו בחלקלקות, הרי בסתרי לבו הוגה וזומם כיצד להקדימו וליטול את חלקו.

שלי שלי שלך שלי - רשע

ויש אנשים שבכל ענין ציבורי קופצים בראש ליטול חלקם ולדאוג לעצמם מן הקופה הציבורית המשותפת, בלי להביט אם נשאר די עבור כולם. אולם כאשר הדברים נוגעים לבקשת השתתפות בממון או בטירחה, אזי לפתע כל אלו נעלמים ומתחמקים, בכל מיני אמתלאות ותירוצים. ומצינו בחז"ל שהחמירו בענשם של אלו ה'פורקין עול מעל צואריהן ונותנין על חבריהן' (סוכה כט:).

ולמרות שידוע להם שגם בדרכו של עולם ותיקון סדריו, האנוכיות היא הדבר הבזוי ביותר, וגם בעיני כלל האנושות זו הנהגה נתעבת ומגונה, אולם אצלם אין זו אלא כעין מידת נימוס חיצונית, ובלבם שבע תועבות ורודפים בסתר אחר בצעם כיצד להשיג יותר ויותר על חשבון הזולת.

שלך שלך שלי שלך - חסיד

ואילו האמון על ברכי התורה, הרי כל עצמו אינו קיים אלא בכדי לקיים רצון בוראו, ואינו רואה את מטרת חייו במילוי רצונו האנוכיי, והרי הוא חרד לרצונו של הזולת לגופו לצרכיו או לכבודו, לא פחות מצרכי עצמו, וכציווי התורה 'ואהבת לרעך כמוך'. וכאשר נפגש עם בני אדם מקדם את פניהם בסבר פנים יפות ובחיוך נלבב, וכל מחשבותיו נתונים עבורם, ומוחו קודח ברעיונות כיצד יוכל לעזור להם, והוא מעיין היטב בצרכיהם שמא צריכים הם איזה סיוע ועזר, ואולי זקוק אדם זה לעידוד ודברי שבח לשמח את לבו. וכמו בסוגיית קשה הרי הוא מעמיק לחקור כיצד יוכל לשמח את לבו של השני, מה יהיה לכבודו, ומה יגרום לו הרגשה טובה.

וכמו כן כאשר באים ליטול ולהתחלק באיזה טובת הנאה או כיבוד, [וגם כשעומדים בתור ובכל ענין ציבורי וכדומה], הנה בר לבב וצח מידות זה דואג תחילה לזולת, ומתבונן סביבו אם כולם קיבלו את חלקם, ורק אז נחה דעתו ופונה ליטול את חלקו. ואם רואה הוא שאין כאן כדי סיפוק לכולם, אין הוא מתחרה על חלקו אלא מוותר ומושך את ידיו, ואפילו באכילת קדשים איתא בגמרא 'הצנועים מושכים את ידיהם'.

עדין הנפש מוותר משלו

וכן בכל ענין ציבורי שיש צורך באנשים שיתרמו את חלקם אם בממון או בטירחה, המה מתנדבים ראשונים ואינם מתרשלים בשל כך שחבריהם מתחמקים מלתת את חלקם, ואינם באים בתרעומת משום מה דווקא הם, שכן אין מרכז לבם שקוע בצרכי עצמם, אלא מאחר שרואים את הצורך הענייני הם נכונים להירתם למשימה.

ואפילו באופן שמצד מידת האמת והצדק זכותו קודמת, הנה אין מידת המשפט והצדק משמשת עבורו רק כלפי מה שהוא מחוייב לזולתו, דהיינו שהוא זהיר ביותר מלפגוע חלילה בזכותו הצודקת של השני. אולם בכל מה שנוגע לזכויות עצמו אין הוא שם לב, וכל מעייניו נתונים רק למה שנוגע לחובותיו, שדואג תמיד ועומד על המשמר לעשותם בשלימות, אבל העמידה על זכויותיו אין זה מעניינו, והוא מוכן לוותר משלו מתוך הסכמה והשלמה ומבליג בסלחנות ובנחת. ועל זה אמרו במשנה 'שלי שלך, שלך שלך חסיד' (אבות פ"ה משנה ט'). אולם אם

'אשר יעשון' זו לפנים משורת הדין. וכו' אמר רבי יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין' (ב"מ ל:). וכך אמרו בגמרא (שם פג.) שצריך אדם לוותר משלו לפנים משורת הדין, כדכתיב - "למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשמור" (משלי ב).

הוא עומד על זכויותיו ואינו נכנס לפנים משורת הדין, ואומר 'שלי שלי, שלך שלך', אין זו המידה המשובחת וכמו שאמרו שם - 'זו מידה בינונית ויש אומרים זו מידת סדום'.
ואיתא בחז"ל - 'והודעת להם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון' - 'ואת המעשה' זה הדין,

בעניינא דיומא

עבודת ה' בימי בין המצרים

וברגשות השייכים והקשורים למועד המסויים הזה. להתבונן מחדש ביסודות שבאים לידי ביטוי בעבודת ה' המיוחדת לחג זה, להחדירם בקרבנו ולהחיותם בחושינו, ולבוא לידי התעוררות הרגשות המתאימים אשר צריכים למלא את לבבנו, שעל ידיהם יהיה בידינו למלא את חובת העבודה של המועד הזה בנאמנות ובשלימות.

בתורה באים לידי ביטוי כל רגשות האדם

הנה, קיום המצוות בשלימות הנו כאשר הוא נובע מתוך רגשות אמיתיות מפנימיות הלב, והתוכן הנפשי של המעשים והפעולות נעור ותוסס בקרב לבבו, בעת עשייתם.

עבודת הלב ורגשות הקודש ממלאים חלק מרכזי בתפקידנו ותכלית עבודתינו, כאשר יחד עם מעשה המצוות בפועל מתלווים גם הרגשות המתאימים, שהם תוכנם הפנימי של המצוות הללו.

הנה, בעבודת ה' וכלל מצוות התורה, באים לידי ביטוי כל אופני וסוגי הרגש ותכונות הנפש הקיימים באדם. שהרי כל פרטי הבריאה לא נוצרו אלא לכך, כמו שאמרו - 'איסתכל באורייתא וברא עלמא'. ואכן כאשר נתבונן בדבר, נמצא שכל הרגשות שקיימים באדם, יש להם מקום בתורה ובמצוות. כל רגש במקומו הראוי לו. רגשות אהבה ויראה כלפי כבודו יתברך. רגש של שמחה על קירבתנו אל ה' להיות עובדיו ומקיימי מצוותיו, עם סגולתו המיוחד לו. בתפילה מבטאים רגש של תודה, ורגש של שבח והלל, רגשות הכנעה ותלות וציפיה להשי"ת. רגש חגירת עוז וגבורה כנגד היצר, רגשות הטבה ורחמנות ביחס לנזקקים לחסד. גבהות וקנאות כנגד הרשעים, ענווה

התורה והמצוות - עושר של אופני עבודה

התורה והמצוות הינם מערכת חיים שלמה ומקיפה, הכוללת מגוון של יסודות, ידיעות תפיסות והשגות אשר צריכים להעסיק את דעתו של היהודי, ולמלא את לבו, והם גם השרשים לכל המצוות המעשיות. ובמקביל לידיעות אלו אף מתעוררים רגשות קודש והלכי נפש השייכים אליהם והנובעים מהם, אמונה ובטחון, מלכות ה' והכנעה, קבלת עול ויראה, אהבה ודביקות, שמחה ורוממות, הודאה ובקשה, מצפון ומוסר, צדק ויושר, הגינות ועדינות, ועוד. אשר כל אלו הם חלק בלתי נפרד ממבנה היהדות, והם היוצרים את מהותו וישותו של כל יהודי.

המועדים - זמנים לעסוק בחלקי העבודה השונים

ואף שכל הידיעות והתפיסות והרגשות הללו, עליהם ללוות אותנו בכל עת, להעניק לנו את המבנה הנכון של תכונותינו, להעמידנו על קומתינו הרוחנית הראויה, ולכוון את הליכותינו ומעשינו. אכן יש זמנים מיוחדים בשנה, שהקב"ה נתן לעמו ישראל, שבהם יתעסקו במיוחד בחלקים מסויימים של עניינים אלו, והם החגים והמועדים, שכל אחד מהם יש בו גוון מסויים ואופי מיוחד. והנה מצד חובת העבודה, מוטל עלינו לעבדו בכל ענייני העבודות הללו, וכאשר אנו באים לפניו ועוסקים בכל אחת מן העבודות בזמן המיועד להם אחת בשנה, נמצא שבמשך מעגל השנה בא לידי ביטוי כלל חובות העבודה המחוייבות במסגרת תפקידנו.

כל מועד ומועד הוא זמן מיועד לעסוק בעניינים

מול בני אדם. וכו'. ובכל מצוה ומצוה יש להעמיק ולדעת את שרשה והתוכן המיוחד לה, ולהבחין בגוון הרגש המסויים לה.

המועדים - עת לסוגי העבודות השונים

במשך מעגל השנה באים לידי ביטוי כל הרגשות היסודיים והחשובים, כל מועד הוא זמן לעסוק באופן מיוחד ברגש המסויים השייך לאותו המועד ומצוותיו. ואמנם כל הרגשות הללו, צריכים לפעול בנפשינו תמיד, ועליהם לפעום תמיד בלב כל יהודי. אלא שבימי המועדים מתבטאים רגשות אלו ביתר תוקף, וכל דבר בעתו ובזמנו, הן בחג עצמו הן בתקופת החג כולה, הוא הזמן הנכון להתחזק ביותר ברגש המיוחד לאותו חג. ומתוך שהוא מחדיר בלבבו כל רגש בזמנו הראוי, רישומו כבר נותר בנפשו על כל השנה. כך שבמהלך מעגל השנה, משתלמת קומתו של היהודי, בכל הרגשות הראויים לו והנצרכים לו לעמוד בהם לפני ה', ולעבדו בשלימות.

כגון רגש השמחה על כך שבחר בנו ה' ולקחנו להיות עמו חביבו, הרי הוא רגש תמידי שעליו לפעם בנו בכל עת, אלא שבפסח הוא הזמן המיוחד להעצים ולהגביר דבר זה ברגשותינו. בחג הפסח זו היא עבודת המועד ותוכן מצוותיו, לחיות בהרגשה הנפלאה והמרוממת, במה שזכינו להיות עם ה', ובהרגשת חירות ונכבדות וחשיבות. ומאידך, כך גם באבלות חורבן הבית וצער הגלות שכל ירא שמים ראוי לו להיות תמיד מיצר ודואג על זה, אלא שתשעה באב ובין המצרים הם זמנים להתעסק בזה במיוחד. וכך בכל המועדים, בכל מועד הרגש המיוחד לעניינו.

מתוך כל המועדים נשלמת קומתו הרוחנית של היהודי

הנה כי כן, נוסף על עצם חובת העבודה בפועל בזמנים אלו, הרי מתוך העסק וההתבוננות בענייני המועדים הללו, בא האדם לידי השלמת כללות קומתו הרוחנית, שיתחדש לבבו בכל הרגשות הראויים והנחוצים לעבודתו ותפקידו. כי כאשר נתאמץ בעבודת המועדים בכל הווייתנו בהתבוננות ברגש ובמעשה, נקנה את היסודות הללו בקרבנו, קניין המתקיים לכל אורך השנה, וזה סיבה נוספת להתעורר בהם ולבססם כל שנה מחדש בנפשינו ביסודות איתנים, שעל ידי כך יתחזקו עניינים אלו בנו ויתעצמו בנפשותינו ותהיה צורתנו שלימה ונמלא בכך את תפקידנו כראוי.

עבודת בין המצרים

ימי בין המצרים הילכתן לנהוג בהם הנהגות צער ואבל על החורבן והגלות, ולהימנע מכל ענייני שמחה. וכמובן שהעיקר בזה הוא עבודת הלב והרגש, להצטער ולהתאבל על חורבן ירושלים ובית המקדש וגלות עם ישראל.

ופשוט, כי ההלכות והמנהגים שנקבעו לימים אלו, אין עניינם רק כאמצעי ופעולה חיצונית שעל ידיהם נבוא לידי רגשות צער. אלא אדרבא, עיקר עניינם הוא, שמאחר שימים אלו הם ימי צער ואבל, מצוותם לבטא את הכאב גם בפועל בהנהגות והלכות אלו. כלומר שבימים אלו עלינו לפעול על לבנו, להתבונן במצבינו ולעורר את רגשות הלב והנפש, להתאונן ולכאוב על משבר האומה וצער השכינה, ומתוך כך שאנו דוויים וכואבים גם נבטא זאת בהנהגות והלכות אלו של בין המצרים, כשהמעשה והרגש משולבים יחדיו. ושלימות המדרגה היא להגיע למצב שיהא הכאב והצער מוחשיים ופועלים בלבו כל כך, עד שלא יהיה מסוגל לקנות בגד חדש, ולא יעלה על הדעת לעסוק בשמחת נישואין, ומראש חודש ואילך לא יהיה שייך לאכול בשר ויין, וכדומה.

להגיע לרגשי הלב על ידי התבוננות

זה פשוט שאי אפשר לצוות על הלב והרגש, שהרי אין הציווי מועיל להכריח את הנפש להגיע לרגשות ואין שייך שהאדם יכפה עצמו לכך. וגם אם נוסיף ונרבה להתחזק בגודל החיוב והצורך הנחוץ לבוא לכך, אין הדברים משפיעים על הלב. אלא הדרך להגיע לזה היא להתבונן בדברים ולהחדיר אל הלב באופן המביא לידי רגשות אלו. וזה גופא גדר החיוב במצוות אלו, להביא את עצמו על ידי התבוננות לידי התעוררות הלב והנפש ברגשי צער ואבילות. וכעין שכתב הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פרק ב) לגבי מצות אהבת ויראת ה' - 'מצוה לאהבו וליראה אותו, שנאמר ואהבת את ה' אלוהיך ונאמר את ה' אלוהיך תירא. והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואי הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאור ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול'.

לכאוב את משבר האומה וגלות השכינה

בימים הללו עלינו להחדיר בלב ולהחיות בנפש

כאמור עצם הבעת צער ובכי על החסרון והירידה בקשר עם ה', היא עבודת ה' נעלית, ובאים על ידה לידי רוממות פנימית בנפש, שכאשר יש לו לאדם רגשי צער וכאב על כבוד ה' מקדשו ועמו המחוללים, קונה בזה שלימות ועילאיות. ואכן ראוי להתחזק במיוחד לעבוד את ה' באופן יחודי ונפלא זה. כי כאשר ברחמינו יתברך נושע מהרה בתשועת עולמים, שוב לא יהיה לנו כבר גוון זה בעבודת ה'. ובוודאי שבזמן הישועה, יתחדשו ענייני עבודת ה' מרוממים ונישאים, אך עבודת ה' באופן זה של צער ואבלות שוב לא תהיה אז. וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה.

רגשי צער ויגון על הגלות המר, להשתוחח ולכאוב את המשבר הגדול בו שרוי עם ישראל זה כאלפיים שנה. זמן זה מיועד להתייחס מתוך רגשות לב ונפש לכל הירידה הגדולה שעברה על עם ה'.

וכדי להגיע לזה יש להקדים התבוננות במשמעות של מציאות בית המקדש בישראל, להבין מהי השראת השכינה, ומה המשמעות של סילוקה, להתבונן בכללות המצב הנכון של עם ישראל, כיצד הוא ראוי ונכון שיהיה, וכיצד הוא מצבו במציאות. ואז יבוא להתבונן בכל הסבל וההשפלה שבגלות, על צערן של ישראל, על ירושלים ועל עמה כי נפלו בחרב, על חילול כבוד ה', על חורבן בית המקדש ועל סילוק השכינה, על כבודן של ישראל וגלותם מעל שולחן אביהם.

זמנים אלו של אבילות החורבן, הם "מועדים" לצער וזעקה. כשם שיש "מועדים טובים" שעבודת ה' שבהם היא לחוג ולבטא את שמחתנו בקשר של כנסת ישראל עם הקב"ה ובטובות שמשפיע עלינו, כך יש מועדים שבהם אירעו "הדברים הרעים", ובימים אלו העבודה היא להשתתף בצער ולהרגיש באבלות, לחוש את המשבר הגדול של עם ישראל, להתאונן על החסרון והחלל הגדול של העדר השכינה בקרינתו, ושהלב יתמלא מרירות וכאב על אסון האומה הנורא. זה עצמו כבודו יתברך שאנו מתאבלים על חילול שמו, ועל אבדן הקשר הגדול והנשגב עם השי"ת. יש כאן גוון מיוחד של עבודת ה' עם אופי של צער, וזו דרגה רמה בעבודה ושלימות בנפש, כאשר כואבים את כאבן של ישראל, ומצטערים על כבוד ה' אשר חולל, ועל גלות השכינה.

להתאבל, לשוב בתשובה, ולזעוק אל ה'

עיקר עבודת ימים אלו הוא עצם הצער והכאב להיות דואגים ומצרים על השבר אשר אנו שרויים בו ושפלות מצב האומה. אך יחד עם זה מתעורר גם רגש של זעקה אל ה' ותפילה שיקום וירחם את ציון ויגאלנו. וכן מגיעים מתוך כך להתעוררות תשובה, כי כאשר עוסקים באבל ובמשבר, ומתבוננים ובאים אל ההכרה שהסיבה והגורמים למצב שפל זה הם החטאים והעוונות, אזי מתעוררים לתיקון המעשים, ובפרט בעניינים שהביאו את החורבן, דהיינו שנאת חינם, וריחוק הלב מהשי"ת ועבודתו.

התודה והברכה לידינו הנכבדים מתומכי מכוננו
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידינו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב ר' **שמואל בלוי** שליט"א
לרגל הולדת הבן

ברכת מזל טוב לידינו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב ר' **מרדכי** בר"א **הרצל** שליט"א
לרגל אירוסי הבן

ברכת מזל טוב לידינו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב ר' **אלקנה וייסנשטרן** שליט"א
לרגל אירוסי הבן

ברכת מזל טוב לידינו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב ר' **טוביה כהן** שליט"א
לרגל אירוסי הבן

ברכת מזל טוב לידינו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב ר' **הלל קורפו** שליט"א
לרגל אירוסי הבת

ברכת מזל טוב לידינו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב ר' **אליהו קלפהולץ** שליט"א
לרגל אירוסי הבת

שישו אתה משוב כל המתאבלים עליה

הננו להודיע לקהל שווחרי התורה
כי ניתן שוב להשיג את הספר המבוקש והייחודי
המקיף את כל ענייני בין המצרים האבלות והנחמה

'בן מלך - גלות וגאולה' מאת מרן רבינו הגדול בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

מאמרי הלכה ואגדה, ומאמרי חיזוק
להתעוררות וחיבור אישי לאבלות על המקדש וירושלים

מה הוא תוקף חובת התענינות בזמן הזה, והאם יש הבדל בזה בין ד' הצומות לתשעה באב?

מה הם העניינים המעוררים את האבלות בזמננו, ובמה יש להתבונן בימים אלו?

מהו תוכן כל פרק במגילת איכה? וכיצד אנו רואים את התגשמות התוכחות שבתורה?

מדוע נקרא תשעה באב 'מועד'? וכיצד ראו גדולי החסידות את האור דווקא בימי בין המצרים?

מה משמעות יום ט"ו באב, וכיצד ניתן לראות את השכינה בישראל בימי הגלות?

מהו עניינה של הנחמה, משמעות תהליכי הגאולה, וכיצד יתכן שדווקא הדורות המאוחרים יזכו לביאת המשיח?

הידעת?

**שאלות אלו ועוד רבים, יבואו על פתרון
בלמדך בספר 'בן מלך - גלות וגאולה'**

ניתן להשיג בחנויות הספרים ובמשרדי המכון

והימים האלו יהפכו מהרה לששון ולשמחה ולמועדים טובים

בברכת התורה
הנהלת מכון כתבי בן מלך

בחסות

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com